

Eemshaven wordt geschrapt voor bouw kerncentrale

Herman Damveld

De Eemshaven komt niet meer voor op de lijst voor de bouw van nieuwe kerncentrales. De regering wil het liefst twee nieuwe kerncentrales laten bouwen bij Borssele in Zeeland en houdt de Maasvlakte achter de hand, staat in een op 9 december 2022 verschenen brief van de regering.¹ De Eemshaven wordt uit het wettelijk kader geschrapt als locatie voor kerncentrales.² Als de regering dit ook daadwerkelijk uitvoert, komt daarmee een eind aan een geschiedenis van 45 jaar. Een overzicht.

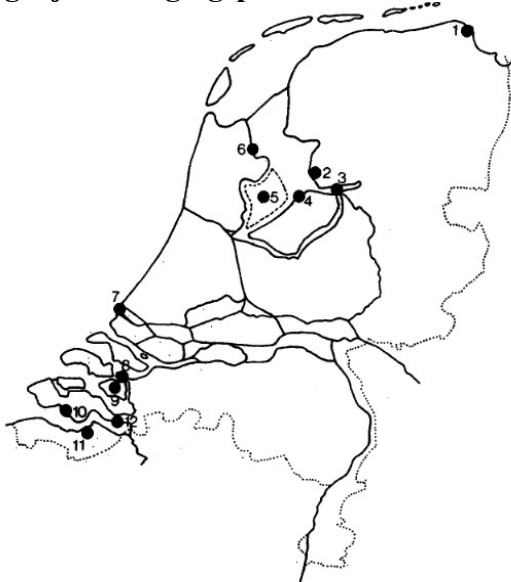
Plannen 1977-1980

Aanvankelijk ging het vooral over de aantallen kerncentrales (zie tabel 1). Pas later kwamen de mogelijke vestigingsplaatsen aan bod. In 1977 noemde de regering twaalf locaties voor nieuwe kerncentrales, waarvan vijf in Zeeland: Eemshaven, Urk, Ketelmeer, Flevo, Markerwaard, Wieringermeer, Maasvlakte, St. Philipsland, Tholen, Ossensisse, Bath/Hoedekenskerke en Borssele (zie figuur 1).³

Tabel 1
Gepland aantal kerncentrales

Jaar	Aantal
1972	30 ⁴
1974	8 ⁵
1977	3 ⁶
1986	3 ⁷
2021	2 ⁸

Figuur 1
Mogelijke vestigingsplaatsen kerncentrales

1 Eems	7 Maasvlakte
2 Urk	8 St. Philipsland
3 Ketelmeer	9 Tholen
4 Flevo	10 Borssele
5 Markerwaard	11 Ossensisse
6 Wieringermeer	12 Bath/Hoedekenskerke

Bron: <https://www.laka.org/docu/boeken/pdf/1-01-0-23-06.pdf#page=2>

Tijdens de inspraak over de vestigingsplaatsen voor kerncentrales protesteerden velen. De inspraak ging over de vraag waar de kerncentrales gebouwd zouden worden, maar men wilde meepraten over de vraag of kernenergie al of niet gewenst is. Deze visie werd overgenomen door de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening.⁹ Daarop trok de toenmalige minister van Economische Zaken, Van Aardenne, op 17 juli 1980 de inspraakprocedure in.¹⁰ De minister wilde een Brede Maatschappelijke Discussie (BMD) over kernenergie, maar de Tweede Kamer besloot op 25 februari 1980 tot een BMD over het energiebeleid.^{11 12}

1985: Regering kiest vijf vestigingsplaatsen kerncentrales

Een belangrijke conclusie van de BMD was dat de meerderheid van de bevolking geen nieuwe kerncentrales wilde.¹³ De regering zag dat anders en besloot in januari 1985 tot de start van de Planologische Kernbeslissing (PKB) Vestigingsplaatsen voor kerncentrales.¹⁴ Dat leverde ook in Groningen rumoerige inspraakbijeenkomsten op.

In januari 1986 volgde het regeringsbesluit, de “PKB Vestigingsplaatsen voor kerncentrales deel d”.^{15 16} De regering koos drie plaatsen voor de vestiging van nieuwe kerncentrales: Borssele, Eemshaven en Maasvlakte. Over twee plaatsen was nog nader onderzoek nodig: Moerdijk en Westelijke Noordoostpolderdijk. Dat onderzoek zou uiterlijk 1 maart 1987 afgerond worden, zodat deze plaatsen eventueel toegevoegd konden worden aan de andere drie.¹⁷

In de PKB lezen we: “Gewaarborgd moet worden dat bovenbedoelde locaties ook later nog zoveel mogelijk voldoen aan de belangrijkste criteria van de selectie van de vestigingsplaatsen. (...) In het gebied van 0 tot 5 kilometer rond een (geplande) kerncentrale is het beleid gericht op het handhaven van gunstige lage bevolkingsdichtheden en op het vermijden van de vestiging van voorzieningen die tot aanwezigheid van grote aantallen moeilijk te verplaatsen mensen kunnen leiden. (...) In een gebied van 5 tot 20 kilometer rond een (geplande) kerncentrale is een ontwikkeling volgens de ruimtelijke doelstellingen voor dat gebied in beginsel toegestaan. Dit beleid wordt gevoerd door toetsing van streek-, structuur- en bestemmingsplannen voor het betreffende gebied” (PKB, deel d, pagina 8). Ook zijn explosiegevaarlijke inrichtingen binnen 3 kilometer verboden. Dit alles betekent dat toekomstige, “nu nog niet bekende ontwikkelingen met betrekking tot woningbouw, bevolking, recreatie, voorzieningen en/of industriële bedrijvigheid, enige praktische consequenties zullen ondervinden van het waarborgingsbeleid.” (PKB, deel d, p 64) De precieze locatie voor de kerncentrale aan de Eemshaven is ook bekend. Dat is volgens de genoemde nota “Vestigingsplaatsen voor kerncentrales”: “Het terrein is gelokaliseerd op het EGD-terrein tussen de gasgestookte eenheid en het schakelstation Robbenplaat.”¹⁸ Zie figuur 2. EGD was het vroegere noordelijke energiebedrijf voor Groningen en Drenthe. Op die plek staat overigens ook een gascentrale.

Tweede Kamer op 21 april 1986: meer informatie nodig

De Vaste Commissie voor Economische Zaken vergaderde op 21 april 1986 over de vestigingsplaatsen voor nieuwe kerncentrales. De woordvoerder van de PvdA-fractie, Kees Zijlstra, verklaarde dat de PKB Vestigingsplaatsen voor kerncentrales een veel groter risico toestond dan toelaatbaar was volgens het risicobeleid van de regering.¹⁹ Dit risicobeleid staat verwoord in het Indicatief Meerjarenprogramma Milieubeheer 1986-1990.²⁰ Zijlstra stelde daarom voor de vergadering te verdagen, totdat de regering met een nadere toelichting zou komen. Dit voorstel werd met acht tegen vijf stemmen aangenomen.²¹

26 april 1986: Tsjernobyl dwarsboomt de regeringsplannen

Op 25 april 1986 kwam er een brief van de toenmalige milieuminister Winsemius met een reactie op dit aangenomen voorstel. Het Kamerdebat hierover, met de definitieve vaststelling van de locaties, zou op 6 mei 1986 plaatsvinden. In de nacht van 25 op 26 april 1986 gebeurde echter het ongeluk met de kerncentrale in Tsjernobyl. Op 29 april 1986 werd duidelijk dat de radioactieve wolk ook naar Nederland zou komen.²² Daarom besloten de ministers Van Aardenne en Winsemius op 1 mei het debat over de nieuwe kerncentrales niet door te laten gaan.²³ Op 2 mei 1986 bereikte de radioactieve wolk Nederland. Koeien moesten op stal en de spinazie werd doorgedraaid.²⁴ De Tweede Kamer sprak op 7 mei over Tsjernobyl. Bij dat debat dienden Lansink (CDA) en Braams (VVD) een motie in om de besluitvorming over nieuwe kerncentrales op te schorten. Verder stelden ze bij motie vast dat een “herbezinning op de wenselijkheid en mogelijkheid van de toepassing van kernenergie in Nederland dient plaats te vinden.”²⁵ Deze motie werd aangenomen. Dit was het begin van een langdurige periode van herbezinning en studie. Op 10 maart en 27 mei 1988 verschenen in totaal 20 rapporten van de Stuurgroep Project Herbezinning.^{26 27} Deze rapporten zijn echter nooit besproken door de Tweede Kamer. Sindsdien kwam wel regelmatig de wens naar voren om nieuwe kerncentrales te bouwen, maar tot besluiten kwam het niet.

2009: Nieuw plan maar met de oude locaties

De plannen voor nieuwe kerncentrales bleken 23 jaar lang de ijskast in te gaan. Op 13 maart 2009 verscheen het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEV III) onder verantwoordelijkheid van de ministers Van der Hoeven (CDA) en Cramer (PvdA). In het SEV III ging het ook om het “waarborgingsbeleid kernenergie,” waarin de 5 locaties zijn opgenomen voor een mogelijke kerncentrale: Moerdijk, Westelijke Noordoostpolderdijk, Maasvlakte, Eemshaven en Borssele. Volgens de regering kon alleen op de Maasvlakte een kerncentrale aangelegd en gebouwd worden “zonder risico’s voor significante gevolgen” voor de omgeving. Bij de andere locaties (Eemshaven, Westelijke Noordoostpolderdijk, Borssele en Moerdijk) waren kleine kansen op ongelukken met grote gevolgen. Na inspraak kwam de regering in 2010 tot een beslissing. Vanwege de bovengenoemde zone van vijf kilometer, viel Moerdijk af omdat er te veel mensen woonden; de Westelijke Noordoostpolderdijk viel af omdat bij een ernstig ongeluk “de strategische drinkwatervoorraad in het IJsselmeer radioactief kan worden verontreinigd.” Blevен dus over: Eemshaven, Maasvlakte en Borssele.²⁸ Het waarborgingsbeleid kwam erop neer dat de regering wilde voorkomen dat vooral binnen een straal van vijf kilometer nieuwe fabrieken met veel werknemers of grote wooncomplexen (bijvoorbeeld seniorenflats) of recreatiegebieden werden aangelegd. Dat beleid bleef van kracht. En de Eemshaven bleef op de lijst voor de bouw van kerncentrales. Dat liet minister Kamp van Economische Zaken op 16 april 2013 aan Gedeputeerde Staten van Groningen weten.²⁹ Hij herhaalde dat op 29 april 2015 in antwoord op vragen van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer.³⁰

2022: Regering voert Kamermotie uit en wil Eemshaven van de lijst schrappen

In 2019 laaide deze discussie even op. De VVD-fractie in de Provinciale Staten van Groningen liet op 19 januari 2019 weten dat het afgelopen moet zijn met het taboe op kernenergie.³¹ Nog weer twee jaar laten kwam de Eemshaven weer aan de orde. VVD-leider Marc Rutte pleitte tijdens een verkiezingsdebat op 28 februari 2021 voor de bouw van een kerncentrale aan de Eemshaven in Groningen.^{32 33} Dat de Eemshaven genoemd werd leek logisch, want deze plaats staat al jarenlang op de lijst.³⁴ De Tweede Kamer heeft echter op 10 maart 2021 met 95 tegen 54 stemmen een SP-motie aangenomen om de Eemshaven van de lijst te schrappen; VVD, CDA en SGP waren tegen.³⁵ Het aannemen van deze motie heeft een

groot voordeel. De Eemshaven kan nu dienen als draaischijf voor de ontwikkeling van een volledig functionerende groene-waterstofketen in Noord-Nederland. Daarvoor wordt samengewerkt met 31 publieke en private partijen uit 6 EU-landen.³⁶

Uit een op 8 november 2021 gepubliceerd onderzoek van SmartPort naar een kerncentrale op de Maasvlakte volgde dat “kernenergie moeilijk ruimtelijk inpasbaar (is) op basis van de beschikbare ruimte en in combinatie met de ontwikkelingen in de Rotterdamse havenregio.

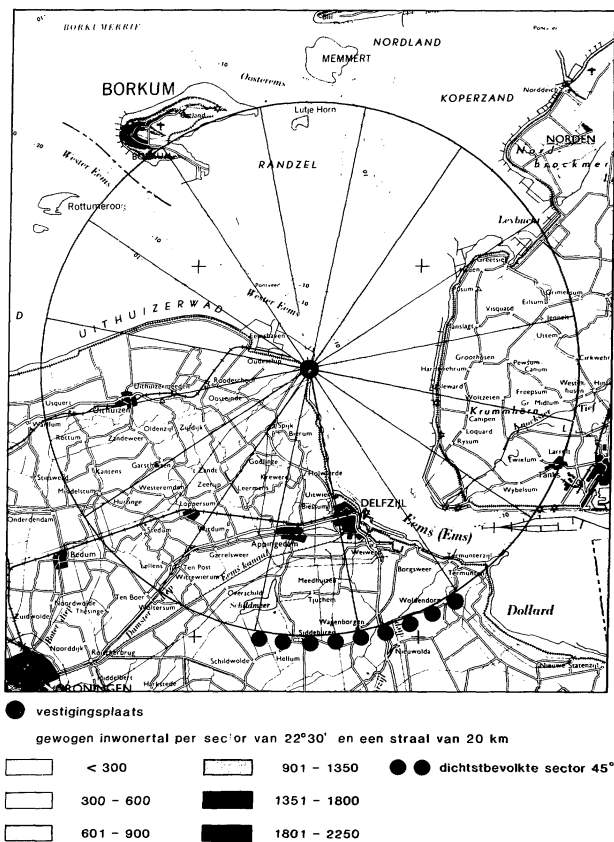
(...) Het is dus niet logisch om juist daar een kerncentrale neer te zetten.”³⁷

Daaruit zou volgen dat alleen Borssele overblijft. Het provinciebestuur van Zeeland staat open voor de bouw van een of twee nieuwe kerncentrales in de provincie.³⁸ Hiermee neemt dit provinciebestuur een in Nederland unieke positie in. Rob Jetten, minister voor Klimaat en Energie, sloot zich hierbij aan en noemde op 9 december 2022 twee nieuwe kerncentrales die in 2035 in bedrijf zouden kunnen zijn in Borssele, terwijl de Maasvlakte “in ieder geval (wordt) beschouwd als redelijk alternatief.” Over de Eemshaven schreef Jetten: “Tijdens een Wetgevingsoverleg op 4 maart 2021 is een motie van Tweede Kamerlid Beckerman (SP, H.D.) aangenomen, die uitspreekt dat Eemshaven als waarborglocatie geschrapt moet worden. Daarnaast is een motie van de leden Sienot (D66, H.D.) en Mulder (CDA, H.D.) aangenomen, die oproept geen kerncentrale te realiseren in de provincie Groningen. Eemshaven wordt niet overwogen voor de twee nieuw te bouwen centrales en het kabinet is voornemens Eemshaven als waarborglocatie uit het wettelijk kader te schrappen.”³⁹ Daarmee is de Eemshaven na 45 jaar van de baan als locatie voor een kerncentrale, als het voornemen van de regering inderdaad wordt uitgevoerd.

Figuur 2

VESTIGINGSPLAATS EEMS

coördinaten 2540 . 6060

Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 18 830, nrs. 46-47

11

Bron: https://inis.iaea.org/collection/NCLCollectionStore/_Public/18/076/18076239.pdf, 27 januari 1986.

- 1 <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/09/borssele-voorkeurslocatie-voor-twee-nieuwe-kerncentrales>, 9 december 2022.
- 2 <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-en-klimaat/documenten/kamerstukken/2022/12/09/kamerbrief-met-uitwerking-afspraken-in-coalitieakkoord-over-kernenergie>, 9 december 2022.
- 3 <https://www.laka.org/docu/boeken/pdf/1-01-0-23-06.pdf#page=2>, februari 1977.
- 4 Tweede Kamer, zitting 1971-1972, 11761, nr 2, p 4.
- 5 Tweede Kamer, zitting 1974-1975, 13122, nr 2, p 130.
- 6 https://www.laka.org/docu/catalogus/publicatie/1.01.0.23/05_aanvullend-structuurschema-elektriciteitsvoorziening, februari 1977.
- 7 Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 18830, nrs 41-42, p 4.
- 8 <https://www.kabinetformatie2021.nl/documenten/publicaties/2021/12/15/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst>, 15 december 2021.
- 9 Interim-verslag van de Stuurgroep Aanvullend Structuurschema Elektriciteitsvoorziening van de Raad voor Advies van de Ruimtelijke Ordening, februari 1978.
- 10 Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15802, nr 11-12, Nota Energiebeleid, deel 3, 17 juli 1980, p 278.
- 11 Tweede Kamer, zitting 1977-1978, 15100, nr 1.
- 12 Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15100, nr 24 en 25.
- 13 Stuurgroep Maatschappelijke Discussie Energiebeleid, Het Eindrapport, januari 1984, p 352.
- 14 Tweede Kamer, 18830, nrs 1-4.
- 15 Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 18830, nrs. 46-47.
- 16 http://www.iaea.org/inis/collection/NCLCollectionStore/_Public/18/076/18076239.pdf, 27 januari 1986.
- 17 Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 18830, nrs 46-47, p 7, 27 januari 1986.
- 18 https://inis.iaea.org/collection/NCLCollectionStore/_Public/18/076/18076239.pdf, 27 januari 1986.
- 19 Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, UCV 60, 21 april 1986, p 1.
- 20 Tweede Kamer, vergaderjaar 1986-1986, 19204, nrs 1-2.
- 21 Tweede Kamer, vergaderjaar 1986-1986, 19204, nrs 1-2, p 7.
- 22 <https://www.rivm.nl/straling-en-radioactiviteit/stralingsincidenten-en-kernongevallen/tsjernoby1>.
- 23 Brief E/EK, 386/II/0545, 1 mei 1986.
- 24 <https://www.rivm.nl/bibliotheek/digitaaldepot/Tsjernoby11.pdf>, oktober 1986.
- 25 Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 26, 7 mei 1986, 74ste vergadering, p 4972.
- 26 Stuurgroep Project Herbezinning, persbericht 10 maart 1988, kenmerk 0045/88.
- 27 Stuurgroep Project Herbezinning, persbericht 27 mei 1988, kenmerk EEK/0158/88.
- 28 <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/02/25/derde-structuurschema-elektriciteitsvoorziening-deel-4-planologische-kernbeslissing.html>, 25 februari 2010.
- 29 <http://www.rtvnoord.nl/artikel/artikel.asp?p=120013>, 16 april 2013.
- 30 <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2015/04/29/beantwoording-kamervragen-over-vestigingsplaatsen-voor-een-kerncentrale.html>, 29 april 2015.
- 31 [https://groningen.vvd.nl/nieuws/33556/klimaatbeleid-met-gezond-verstand-werpt-geen-taboes-op](https:// groningen.vvd.nl/nieuws/33556/klimaatbeleid-met-gezond-verstand-werpt-geen-taboes-op), 19 januari 2019.
- 32 <https://www.dvhn.nl/groningen/Mark-Rutte-VVD-wil-een-kerncentrale-in-Groningen-Past-bij-de-ambitie-om-een-energieprovincie-te-zijn-26603312.html>, 28 februari 2021.
- 33 <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/793560/Rutte-mogelijk-kerncentrale-in-Groningen>, 28 februari 2021.
- 34 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-55735.pdf>, 10 augustus 2009.
- 35 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z04155&did=2021D09078>, 10 maart 2021.
- 36 <https://www.newenergycoalition.org/nederland-europas-hydrogen-valley-of-the-year/>, 26 oktober 2022.
- 37 <https://smartport.nl/onderzoek-naar-kernenergie-in-rotterdam/>, 8 november 2021.
- 38 <https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/provincies-zijn-verdeeld-over-nieuwe-kerncentrale>, 4 maart 2021.
- 39 <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/09/borssele-voorkeurslocatie-voor-twee-nieuwe-kerncentrales>, 9 december 2022.